

Guldfod og Bimetallisme.

Af

Dr. William Scharling.

First, Second and Final Report (with Appendix) of the Royal Commission appointed to inquire into the recent changes in the relative value of the precious metals. (London 1887-88.)

Det vil næppe kunne undre, dersom de sidste femten Aars Begivenheder paa det økonomiske Omraade og den hele i dette Tidsrum for Haanden værende Situation ikke just har bidraget til at styrke Nationaløkonomernes Avtoritet eller til overhovedet at give den store Almenhed særlig Tillid til den økonomiske Videnskab. Der har nu i femten Aar hersket en Tilstand, som har tildraget sig almindelig Opmærksomhed og mere eller mindre beskæftiget de fleste Samfundsmedlemmers Tanker, fordi den ikke blot betydelig afviger fra den hidtil kendte Udvikling under noget lignende Situationer, men tillige i høj Grad har berørt deres personlige Interesser, og fordi disse i mange Tilfælde have beroet paa den Gang, som Udviklingen fremdeles kunde ventes at ville tage. Man har derfor naturligen henvendt sig saa vel til praktiske Forretningsmænd paa det økonomiske Omraade som særlig til Repræsentanterne for den økonomiske Videnskab med Spørgsmaal baade om Aar-

sagerne til, at Forholdene efter Krisen i 1873 have udviklet sig saa helt anderledes end efter de tidligere kendte Kriser af lignende Art, og om Udsigterne til, at en Forandring snart kunde indtræde, og man har rettet Opfordringer til dem om at angive Midler imod den i saa lang Tid herskende økonomiske Misère og til igen at bringe Udviklingen paa ret Køl. Og ganske vist har det ikke manglet hverken paa Svar paa de rejste Spørgsmaal eller paa Anvisninger til at bringe bedre og lykkeligere Tider tilstede igen; men Svarene have været i den Grad modstridende, og den Anvisning, som den Ene har givet til at komme ud af Misèren, har den Anden bekæmpet med saa stor Heflighed, at det store Publikum har staaet raadvildt og hjælpeløst midt under denne Syndflod af Forklaringer og gode Raad og forgæves spejdet efter en sikker Vejledning ud af denne Labyrinth.

Dersom virkelig en Del af det store Publikum har faaet den her antydede Opfattelse af Nationaløkonomiens Stilling overfor Tidens store Spørgsmaal, — og adskillige Tegn tyde paa, at dette i alt Fald her i Danmark er Tilfældet —, saa vil det paa den anden Side ikke kunne undre, om en Nationaløkonom ex professo kan modtage et lidet fornøjeligt Indtryk af hele den Forhandling, som i det sidste Tiaar har været ført indenfor den økonomiske Verden om Dagens brændende Spørgsmaal. Det er dog ikke saa meget hans Videnskabs Afmagt til at give et saadant, for de fleste og bedste Avtoriteters Vedkommende samstemmende, Svar paa de foreliggende Spørgsmaal, som Samtiden kræver af den, der berører ham pinligt, som den Omstændighed, at ti Aars indgaaende Forhandlinger og Debatter ikke have formaet

at formindske Uenigheden, ja knapt nok at fastslaa visse Hovedpunkter, hvorom der kunde opnaas Enighed, og den Mangel paa gensidig Forstaaelse, paa Evne til at følge og at paavirkes af en modstaaende eller dog afvigende Tankegang, som karakteriserer kun altfor mange af de fra de forskellige Standpunkter fremkomne Indlæg. Det er en Selvfølge, at selvtændigt tænkende Mænd ikke let forandre en engang vunden Overbevisning; men derfor er man dog berettiget til at vente, at ti Aars indgaaende Debat maa virke til at modificere altfor skarpt fremsatte Anskuelser, til en Opgivelse af lidet holdbare Argumenter, til en Fastslaaen af visse ubestridelige Hovedpunkter. Det er derfor lidet glædeligt at se de samme udtjente Argumenter atter og atter føres frem, som om der aldeles Intet var fremført imod dem, de samme Fakta og statistiske Data atter og atter benyttes, uagtet Materialets Skrøbelighed fra anden Side er bleven eftervist og den senere stedfundne Udvikling har maattet stille det i en anden Belysning.

Det vilde dog være ubilligt at fremhæve alt dette uden at tilføje, at man paa nogle Punkter er vundet et Skridt frem og at enkelte uholdbare Opfattelser have maattet vige Pladsen overfor Tidens og Udviklingens belærende Magt. Saaledes har Theorien om »Overproduktion«, der florerede i Begyndelsen af 80'erne, ikke kunnet staa sig overfor denne Magt, idet man har maattet føle, at man overfor en i ca. 15 Aar fortsat Tilstand ikke ret vel kan opretholde en Betegnelse, der efter Ordets naturlige Betydning peger paa en extraordinær og forbigaaende Overfyldning af Markedet. Og ligeledes vilde det være ubilligt ikke at anerkende, at Afhandlinger som de, der i det sidste Aars Tid ere

fremkomne fra Professorerne Nasse og Lexis (i Conrad's Jahrbücher für Nationalökonomie, 1888) udmærke sig ved en kendelig Bestræbelse for at forstaa og værdsætte afvigende Anskuelse og ved en videnskabelig Ro, Omsigt og Moderation, der virker velgørende selv paa dem, der — som nærværende Forf. — ikke ganske kan dele deres Opfattelse eller føle sig overbevist ved deres Udviklinger.

Den store Beretning paa over 1100 tæt trykte Foliosider, som den i England nedsatte Kommission til Undersøgelse af de i den senere Tid indtraadte Forandringer i de ædle Metaller's indbyrdes Værdiforhold har afgivet i 1887—88, har næppe tilvejebragt en saadan Vejledning. Tvært imod er den en tro Afspjeling af den Uenighed, som endnu stadig efter femten Aars Forløb hersker imellem de Sagkyndige om Aarsagerne til den nærværende Situation og som Følge deraf ogsaa om Midlerne til at komme ud over den. Forklaring staar overfor Forklaring, Mening imod Mening, Paastand imod Paastand. Og selv de statistiske Oplysninger og Tabeller, som ledsage Beretningen, synes nok saa meget skikkede til at vise Statistikens Mangelfuldhed paa dette Omraade som til at byde den økonomiske Analyse et sikkert og paalideligt Grundlag at arbejde paa. Til Trods for det meget Interessante og Instruktive, som mange af de afhørte Vidners Forklaringer frembyde, tvivle vi meget om, at den Lægmand, der uden en forud dannet selvstændig Overbevisning giver sig til at gennemlæse de c. 650 Vidneforklaringer, efter Læsningen vil føle sig bedre i Stand til at bedømme den foreliggende Situation og se Midler til en Bedring end før samme. De Fleste vil det maaske

endog snarest gaa saaledes, at de skiftevis forandre Standpunkt med de Vidner, hvis Forklaringer de læse; med saa sikker Overbevisning holder Enhver af disse fast ved sin Mening og med saa stor virkelig Dygtighed forstaa de Fleste at forsvare den. Og naar det endelig ses, at selve Kommissionen, der med saa umiskendelig Dygtighed har ledet den vanskelige Vidne-Afhøring og i den første Part af sin »Final Report« med saa stor Skarphed og Klarhed stiller de modstaaende Standpunkter og Argumenter op imod hinanden, derefter overfor selve Hovedspørgsmaalet deler sig i to lige store Dele med ganske modsat Anskuelse, saa vil det Hovedresultat, hvortil den, der ikke selv er Fagmand, kommer ved Gennemlæsning af dette store Værk, maaske endog være det, at Nationaløkonomien har erklæret sig fallit overfor Løsningen af Tidens store økonomiske Gaade, uanset — eller maaske netop paa Grund af — den Sikkerhed, hvormed hver enkelt af dens Repræsentanter mener at have løst den. Og dette Indtryk vil ikke formindskes, naar man ser, hvorledes selv fremragende Økonomer, som t. Ex. Macleod, naar den engelske Kommissions indsigtfulde og skarpe Examination ubarmhjærtigt blotter indre Modsigelser i deres Forklaringer, dog fastholde disse, som om alt var i den skønneste Orden.*)

*) Man jævnføre saaledes Spørgsmaalsrækken 7187—7216, i hvilken det først hævdes, at »Udviklingen af Bankvæsenet i England i de sidste 15 Aar har været noget enormt« — »se paa Aktiebankernes Fremgang« —, og senere udtales, at i den senere Tid »har Banksystemet visselig ikke tiltaget saaledes som i tidligere Aar. De ser, at alle Bankerne, klage over Mangel paa Forretninger (business)«, — og i hvilken det først med stor Styrke gøres gældende, at »Kredit

Er der noget, som de sidste femten Aars økonomiske Udvikling burde have lært alle dem, der med Opmærksomhed have fulgt og studeret samme, saa er det Betydningen af at have et Pengesystem, som er tilstrækkelig bevægeligt og elastisk til i et passende Forhold at holde Skridt med den baade ved tekniske Fremskridt og ved den lettere Tilgængelighed af nye Produktionsomraader fremkaldte Forøgelse af Vareudbudet paa Verdensmarkedet og til saaledes til Trods for indtrædende Forandringer paa dette at bevare det givne Priseniveau i det Hele og Store stabilt. Thi der har efter Alles samstemmende Vidnesbyrd i disse femten Aar, der for den vestlige Kulturverden have været en uafbrudt Fredsperiode, fundet saa betydelige Fremskridt Sted paa de fleste Produktionsomraader, som næppe noget tidligere Tidsrum af samme Længde kan opvise Magen til; alle Arbejdets Hjælpekilder ere blevne i høj Grad udviklede og forbedrede, nye Produktionsmetoder og arbejdsbesparende Maskiner have forøget det industrielle Arbejdes Produktivitet i en betydelig Grad, Kommunikationsmidlernes storartede Udvikling have bragt fjærne Landes frugtbare Jorder i let Forbindelse med Evropas Lande og bragt deres Frembringelser i hurtigt stigende Mængde paa dets Markeder, Kapitalsamlingen

i alle dens Former har ganske den samme Virkning paa Priserne som et lige stort Beløb af Mønt«, og senere erkendes som noget selvfølgelig, at en Formindskelse af Kreditmidlerne i England med 120 Mill. Pd. Sterl. vilde paavirke Priserne »overordentlig lidt«, medens en Udførsel af 120 Mill. Pd. Sterl. i Guld, hvis den overhovedet kunde tænkes mulig, vilde bringe »hele Handelssystemet til at falde sammen«, og en i Forhold til Kreditmidlerne ubetydelig Udstedelse af uindløselige Papirspenge strax vilde bringe Priserne til at stige.

har været saa enorm, at det aldrig har skortet paa Kapital — og billig Kapital — til Gennemførelsen af nye Foretagender, — kort sagt, alle Betingelser have været tilstede for at skabe Velstand og Velvære overalt og for at stille saa vel Jordens Frembringelser som industrielle Fabrikater, baade Livsfornødenheder og Nydelsesgenstande i rigere Maal til Samfundets og dermed ogsaa til de enkeltes Dispositioner end nogensinde tidligere. Og til Trods for alt dette har der igennem hele dette Tidsrum — blot med Undtagelse af de første Aar i 80'erne — fra alle Sider med en sjælden Enstemmighed lydt de mest højrostedede Klager over »daarlige Tider«, og det er ikke et enkelt eller nogle enkelte Erhverv, som have følt sig trykkede, men Landbrug og Søfart, Skovbrug og Handel, Bjærgværker og Fabriker have kun været i Strid om, hvem af dem der var mest trykket og i højest Grad trængte til Statens Hjælp og Beskyttelse.

Hvor finder man Forklaringen paa denne ved første Øjekast saa overraskende Modsigelse? Utvivlsomt i det simple og af alle anerkendte Faktum, at der jævnsides med al hin rige Udvikling paa de fleste Produktioners Omraade er gaaet et stadigt og jævnt Prisfald, der har gjort hver enkelt Produktion lidet lønnende og forvandlet næsten ethvert Spekulationsopkøb til en tabbringende Forretning. Det stadigt synkende Prisniveau har været en vedvarende Kilde til Skuffelser, gjort de bedste og forstandigste Beregninger til Skamme, lagt et stadigt voxende Tryk paa alle de Producenter, der arbejde med laante Kapitaler, særlig saadanne, som ere fastgjorte for længere Tid, og bevirket en Række af Formue-Forskydninger, som vel hver for sig kun ere

individuelle Forandringer, men som i deres Helhed dog blive en Samfundsulykke. Thi selv om man vil erklære de nævnte Klager for overdrevne, selv om man vil mene, at der dog indenfor hvert Erhverv kan paapeges Adskillige, som have formaaet at gøre ganske gode Forretninger eller at skaffe sig en gunstig Stilling, og at særlig Arbejderne have opnaaet et større Velvære gennem Markedets rigere og lettere Forsyning med Forbrugs-genstande af forskellig Art, saa maa det ved Siden deraf erkendes, at hines Held i mange Tilfælde er bygget paa andres Ruin, at mangfoldige Ejendomme og Forretninger kun ere blevne opretholdte og først ere blevne satte i Stand til at bære sig efter at være komne i Hænderne paa nye Mænd, der have erhvervet dem til lave Priser og med Frigørelse for de Forpligtelser, som de vare blevne ude af Stand til at bære, og at Arbejdernes reelt højere Løn er bleven ledsaget af en Uregelmæssighed i Arbejdet og en Arbejdsløshed for mange, som gør det yderst tvivlsomt, om Arbejderklassen i sin Helhed kan siges at have vundet ved de Forhold, der have været skæbnesvangre for mange Forretningsfolk og ruinerende for mange Ejendomsbesiddere. Og saaledes maa man ganske sikkert sige, at vel har i de omhandlede femten Aar saa godt som alle Betingelser for en sjælden rig økonomisk Udvikling været tilstede, men dog én været savnet: et fast og stabilt Prisniveau, paa hvilket vel i det enkelte Prisstigninger og Prisnedgange kunne afløse hinanden, ligesom gode Aar vexle med slette, men hvor Gennemsnittet dog bringer det Udbytte, der er bleven paaregnet og har maattet paaregnes, og derfor byder Producenterne en fast og sikker Grundvold for deres Beregninger, ikke et Skraaplan, ad hvilket

de langsomt og jævnt glide ned i en Afgrund. Og Mangelen af denne ene Betingelse har været tilstrækkelig til at paralisere alle de andre og til at forvandle en Periode, der ellers kunde have været rig og lykkebringende som faa tidligere, til en Bekymringens Tid, fra hvilken der kun øjnes én Redning: stigende Priser eller dog en Standsning af Prisfaldet.

Vigtigheden af et i det Hele stabilt Prisniveau synes instinktmæssigt at have gjort sig gældende ved Valget af de ædle Metaller til almindeligt Omsætningsmiddel. I alle økonomiske Lærebøger fremhæves det som et Hovedmoment, der har bragt disse til at fortrænge alle andre Genstande, der i de forskellige Samfund oprindelig benyttedes som almindeligt Omsætningsmiddel, at de ere langt mindre udsatte for de Værdisvingninger, som i kort Tid ramme de fleste andre Varer, fordi Udbudet her ikke bestemmes ved den aarlige Produktion, der kun udgør et forholdsvis lille Tillæg til det stadigt for Haanden værende Forraad. Men denne Omstændighed, der forhindrer betydeligere Værdisvingninger indenfor korte Tidsrum, er af nok saa stor Betydning i en anden Henseende. Det er nemlig den, som gør dette Omsætningsmiddel skikket til at passe for et stadigt fremadskridende Samfund med en jævnt voxende Befolkning og en tiltagende Velstand, idet den giver Mulighed for at bevare Prisniveauet nogenlunde stabilt til Trods for den med en saadan Fremadskriden følgende stadige Forøgelse af Omsætningsgenstandene og Udvidelse af Varemarkedet. Naar denne Egenskab ikke har været tilstrækkelig vurderet, er Grunden ganske naturlig den, at der i lange Tider har været saa ringe økonomisk Udvikling, ja ligefrem Stagnation, at den stadige aarlige

Forøgelse af Pengemængden endog har været for stor i Forhold til Udviklingen og Pengenes Værdi derfor overvejende har været synkende. Af og til har der dog ogsaa tidligere været Perioder, i hvilke Pengeforøgelsen næppe har kunnet holde Skridt med den øvrige Udvikling, saa at der igennem længere Tidsrum, t. Ex. 1810—1840, har været Nedgang i Priserne paa Varemarkedet. Men medens det for Omsætningerne paa dette er tilstrækkeligt, at de ædle Metaller i en kortere Tid bevare deres Værdi uforandret, fordi de fleste Køb og Gensalg kun strække sig over en Tid af højst nogle Maaneder, er det for alle de Forhold, i hvilke varige Pengeforpligtelser paahvile Personer og Ejendomme, af stor Vigtighed for disse, at saadanne Forpligtelser ikke blive stadigt tungere og mere trykkende ved en Aar efter Aar fortsat Nedgang i Priserne paa de Frembringelser, hvormed de reelt skulle dække deres Forpligtelser.

Rigtigheden af de her fremsatte Betragtninger anerkendes i Realiteten af den foreliggende Kommissionsberetning, for saa vidt som det atter og atter fremhæves, hvilke store Ulemper et vedvarende Fald i Varernes Guldpris medfører. Men medens det derhos gentagende gøres gældende, at det er en væsentlig Betingelse for at være et godt Omsætningsmiddel (standard), at det er saa stabilt som muligt, synes der herved kun at være tænkt paa, at de Forhold, som knytte sig til selve Metallet i Henseende til Produktion og Udbud, skulle forblive saa uforandrede som muligt, og den Opfattelse skinner derfor igennem Beretningen — ligesom hos de fleste af de Forfattere, der benægte »Guld-mangel« og »Appreciation of Gold« —, at en saadan kun

kan siges at være tilstede, hvor Aarsagen til et forandret Værdiforhold imellem Guld og Varer, forandrede Priser, maa siges at være foraarsaget ved Forandringer i Guldets Produktions- og Udbudsforhold. Og af denne Opfattelse følger da ret naturligt den Anskuelse, at, naar dette ikke er Tilfældet, saa er der intet ved den Sag at gøre, ja, saa vilde det maaske endog snarest være urigtigt af Statsmagterne at blande sig heri og ved vilkaarlige Foranstaltninger gribe ind i et Forhold, hvis Ordning man netop har anset det for rettest at overlade til Naturforhold og Omsætningens Krav selv at regulere. Der har jo aldrig været Tale om, at Staten skulde gribe ind paa Tider, da en ekstraordinært stor Forøgelse af de ædle Metaller har bragt disses Værdi til at synke, saa lidt som i de mere rolige Tider, da en længere Tids økonomisk Stagnation har bevirket, at den regelmæssige jævne Forøgelse af Møntmængden gik foran for Omsætningens Krav og fremkaldte en jævn Prisstigning.

Endskønt det maa fastholdes, at det, som det kommer an paa, for at der kan tales om en stabil Standard, ikke er dennes egen Uforanderlighed i og for sig, men derimod Uforanderligheden af dens Værdiforhold til Omsætningsgenstandene, og endskønt det med Føje kan gøres gældende, at en jævn Prisedgang er en ganske anderledes betænkelig Sag for Samfundet end en jævn Prisstigning, skal det erkendes, at den anførte Anskuelse vilde have sin fulde Berettigelse, dersom Statsmagterne virkelig altid havde overladt det til de naturlige Forhold at regulere sig selv. Men dette have de langt fra gjort. Snart har man valgt et, snart et andet Metal til Standard, snart har man ladet Guldet

afløse Sølv, stundom ogsaa omvendt, og man har ved en vilkaarlig Bestemmelse villet fastslaa et bestemt Værdiforhold imellem dem uanset deres egen naturlige Værdibevægelse — og saa atter opgivet denne Bestemmelse og dermed enhver Regulering af Værdiforholdet. Men endnu langt større Betydning har det dog, at man ikke har overladt det til de naturlige Produktionsforhold og Omsætningens egne Krav at bestemme Pengemængden, men har suppleret den dels med uindløselige Papirspenge, udstedte af selve Staten, dels med udækkede Banksedler, for hvis Udstedelse og Mængde Staterne have givet mere eller mindre vilkaarlige Bestemmelser. Maaske kan man i England med nogen Føje paaberaabe sig, at Staten i de sidste 40 Aar — siden Udstedelsen af Peels Bankakt — har afholdt sig fra al Indblanding i disse Forhold; men fra et mere internationalt Synspunkt maa man erkende, at den ene Stat paa dette Omraade ikke kan holde sig upaavirket af de andre Staters Vilkaarligheder, og at det netop er først Udstedelsen af 450 Mill. Dollars i »greenbacks« og af over 2000 Mill. frs. i uindløselige franske Sedler, der væsentlig have bidraget til at skabe et Prisniveau, som laa betydeligt over det naturlige og normale, og dernæst atter Inddragningen af disse Sedler, som har i alt Fald en meget stor Andel i de sidste femten Aars Tilbagegang fra det saaledes skabte Prisniveau. Under saadanne Omstændigheder turde der dog være nogen Opfordring ikke blot for disse to Magter, men for Statsmagterne overhovedet, til at overveje, om der ikke kunde være baade Grund til og Mulighed for i alt Fald for Fremtiden at tilvejebringe fastere og sikrere Tilstande paa Verdensmarkedet.

Sporges der da nu, hvad der kan gøres for at raade Bod paa de indtraadte Ulemper, vil det strax blive klart, at de to Hovedaarsager til deres Indtræden ikke lade sig fjerne. For saa vidt der i det foregaaende er peget paa Frankrigs, Italiens og Amerikas Inddragning af den tidligere under ekstraordinære ugunstige Forhold udstedte Masse af Papirspenge og deres Afløsning af en virkelig Møntcirkulation som en væsentlig medvirkende Aarsag til det betydelige Prisfald, vil det være indlysende, at der ikke kan være Tale om, at disse Lande godvillig skulde opgive det herved for dem opnaaede store Gode. Det er muligt, at uforudseelige Krigsforhold atter kunne tvinge et eller flere Lande til at tage sin Tilflugt til uindløselige Papirspenge; men dette er i hvert Fald ikke en Faktor, hvormed man kan regne. Derimod kan det vel siges, at hele denne Tilbagetagen af et engang til Disposition stillet Omløbsmiddel nu er overstaaet og at dette Moment ikke fremdeles vil gøre sig gældende. Dersom altsaa Prisfaldet alene skyldtes denne Faktor, kunde der nu imødeses en Standsning deraf og en varig Genindtræden af et fast Prisniveau.

Selvfølgelig har Fjernelsen af denne forstyrrende Faktor haft sin store Betydning; Reaktionen imod de unaturligt opskruede Priser i Begyndelsen af 70'erne er dermed endt. Men det har tillige vist sig, at Prisfaldet er gaaet ud over en saadan Reaktion, og Virkningen af det nævnte Moment tør ikke overdrives. Thi det var kun et medvirkende Moment, ikke den egentlige Hovedaarsag til de senere Aars Prisfald.

Det er tværtimod i det foregaaende erkendt, at denne er at søge i den overordentlige Udvikling af

Kommunikationsmidlerne i Forbindelse med den forøgede Produktivitet, som paa mange Omraader er naaet. Ingen kunde ønske dette usket, om man end ser det Særsyn, at de samme Samfund, som have bragt uhyre Ofre af Kapital og Arbejde og anvendt Hundreder af Millioner paa at bringe de forskellige Lande og Verdensdele i den lettest mulige Forbindelse med hinanden ved storartede Jernbaneanlæg, Gennemgravning af Landtanger og Tilvejebringelsen af stedse hurtigere sejlene Dampskibe, nu stræbe ved »Toldbeskyttelse« at isolere disse samme Lande og Verdensdele det mest mulige fra hinanden og at stænge de Produkter ude, for hvis lette og hurtige Transports Skyld man har bragt saa enorme Ofre. Der ligger i selve denne Bestræbelse efter ved Toldsatser at sikre saa et og saa et andet — helst, hvis det lod sig gøre, alle — Erhverv højere Priser for deres Frembringelser, et Vidnesbyrd om den stærke Trang, der har været til at raade Bod paa de af Priskaldet følgende Ulemper, og det Spørgsmaal frembyder sig derfor naturligen, om der ikke gives andre og virksomere Midler til at naa det samme Maal. Thi det maa ventes — og haabes —, at Produktiviteten ogsaa i Fremtiden maa stige og dermed Mængden af Forbrugsgenstande pr. Individ, hvad der er Betingelsen for et stedse større og almindeligere Velvære, men hvad der ogsaa vil medføre en stigende Trang til Omløbsmidler af den ene eller den anden Art, dersom Prisniveauet skal kunne opretholdes. Om at standse Udviklingen og Produktionens Omfang paa det nuværende Punkt, kan der ikke være Tale — og endnu mindre om at skrue dem tilbage til et nu over-

vundet Standpunkt. Og fornuftigvis kan heller Ingen ønske dette.

Gaa vi da ud fra, at Befolkningen normalt vil voxe Aar for Aar og Produktionen endog forholdsvis stærkere, rejser sig ganske naturligt det Spørgsmaal, om Guldet mere i Fremtiden end i den nærmeste Fortid vil strække til overfor Omsætningens forøgede Krav, — og det bliver saaledes højst forklarligt, at Spørgsmaalet om Bimetallismen er kommen stærkt frem i den senere Tid og fra flere Sider endog er bleven et Feltraab som Udtrykket for den eneste Mulighed til bedre Tilstande. Det er da ogsaa dette Spørgsmaal, som udgør Centralpunktet i den engelske Kommissions-Betænkning. Imidlertid maa det dog strax bemærkes, at det nærmest er ad en helt anden Vej, at Kommissionen kommer saa stærkt ind paa dette Spørgsmaal. For den staar, efter den Opgave, der var bleven den stillet, Spørgsmaalet om at finde Midler imod de af de synkende Guldpriser flydende uheldige Virkninger i anden Linie; Hovedsagen har for den maattet være at undersøge de Forandringer, som ere indtraadte i Værdiforholdet imellem Guld og Sølv og de deraf følgende Virkninger. For os har denne Side af Sagen en mere underordnet Betydning, og dersom det kun drejede sig om at undgaa Ulemperne af en synkende Pris paa Sølv og Svingninger i Værdiforholdet imellem Guld og Sølv, vilde vi maaske neppe heri finde et tilstrækkeligt Motiv til at gaa til en international Bimetallisme med alle de Vanskeligheder, som en saadan unægtelig frembyder, idet det navnlig forekommer os højst tvivlsomt, om denne Side af Sagen frembyder samme Grad af Interesse for andre Lande som for England. Derimod er det en Selvfølge, at,

dersom Bimetallismen maatte siges at være et hensigtsmæssigt, for ikke at sige det eneste, Middel imod en ellers uundgaaelig vedvarende Prisnedgang i en længere Fremtid, saa vil det foran nævnte Hensyn være et saa meget stærkere tilskyndende Motiv, som Bimetallismen vistnok er det eneste Middel til at undgaa forstyrrende Svingninger i Værdiforholdet imellem Guld og Sølv eller dog nedbringe dem til et Minimum, og disse Svingninger og særlig Sølvets fortsatte Dalen i Værdi allerede i og for sig ere ret følelige Ulemper, der dog, som sagt, maaske føles stærkest netop i England.

Om Betydningen og Rækkevidden af disse Ulemper, der udførligt undersøges og belyses i den engelske Kommissions »Final Report«, have Meningerne været noget delte saavel blandt de afhørte Vidner, som blandt selve Kommissionens Medlemmer; men om deres Tilstedeværelse have disse sidste alle været enige, og deres Fremstilling heraf gaar særlig ud paa at fremhæve følgende Punkter:

Hvad først angaar Værdisvingninger imellem de to Metaller, fremhæves de Vanskeligheder, som opstaa af hyppige og betydelige Svingninger i Vexelkurserne imellem Lande med Guldfod og med Sølvfod. Denne Ulempe er vel af mindre Betydning, hvor der gaar en ensformig og regelmæssig Strømning i Handelsbevægelsen imellem to Lande, saasom mellem England og Indien, fordi Vexelbankers Mellekomst og Benyttelsen af telegrafiske Anvisninger formindske den til et lidet føleligt Minimum; men hvor Omsætningens imod hinanden gaaende Strømninger ere mindre konstante og regelmæssige, som i Handelen imellem England og Kina, paaføres der fra Tid til anden denne ikke ringe Byrder.

Det paastaas saaledes t. Ex. af Repræsentanter for Lancashire, at disse Svingninger ikke blot have bidraget til at formindske Bomuldsmanufakturernes Afsætning, men endog til sine Tider bragt en fuldstændig Standning deri, og der henvises som oplysende for dette Forhold til de notoriske Tab, der lides i Handelen med Lande, som have uindløselige Papirspenge med vekslede Kurs, saasom Chili. Udsagnene om, hvilken Betydning der bør tillægges denne Ulempe, gaa dog temmelig stærkt imod hinanden; men selv den Halvdel af Kommissionen, som »ikke er tilbøjelig til at mene, at den hidtil i nogen alvorlig Grad har indskrænket eller besværet Handelen imellem England og Sølvodslandene«, finder dog, at den »utvivlsomt er et Onde, der saa vidt muligt bør undgaas eller fjernes«, medens den anden Halvdel af Kommissionen, idet den slutter sig til denne Udtalelse, tilføjer, at dette Ondes Betydning er bleven meget undervurderet af deres Kolleger.

Dernæst fremhæves den skadelige Virkning, disse Svingninger have haft for Guldfodslandene ved at begunstige den indbyrdes Omsætning imellem Sølvodslandene og udvikle deres Handelsforbindelser paa Guldfodslandenes Bekostning, samt ved at skræmme disse sidste fra at anbringe Kapital i Sølvodslande, hvorved derhos disses Udvikling i det Hele lider. Ogsaa om Udstrækningen heraf ere Meningerne delte; men hele Kommissionen anerkender dog Rigtigheden af disse Betragtninger i og for sig. Ligeledes ere Alle enige i, at betydeligere Fluktuationer i Værdiforholdet imellem Guld og Sølv og derved i Vexelkurserne imellem Guld- og Sølvodslandene berede den indiske Regering alvorlige Forlegenheder og gøre det umuligt for den at

lægge et sikkert Finansbudget, idet alene Kurssvingninger ere tilstrækkelige til at frembringe et Deficit, hvor man med Føje har paaregnet et Overskud. At disse Vanskeligheder for den indiske Regering ere blevne særdeles forøgede derved, at Sølvets Værdi ikke blot har fluktueret stærkt, men derhos stadig er dalet betydeligt, hvad der gør det særdeles vanskeligt at betale Renter af den i Guld stiftede Gæld, medens alle Skatter ere paalagte og opkræves i Sølv, er Genstand for en omhyggelig og udførlig Paavisning; men det tilføjes dog, at den indiske Regering selv synes at lægge nok saa stor Vægt paa Genoprettelsen af et fastere Værdiforhold imellem Guld og Sølv, som paa en Genvinden af Sølvets tidligere høje Værdi, og selv den Halvdel af Kommissionen, som er tilbøjelig til at reducere de her berørte Ulemper til det mindst mulige eller i alt Fald er ængstelig for at tillægge dem en for stor Betydning, udtaler, at »der kan ikke være to Meninger om den meget alvorlige Virkning, som det vedvarende Fald i Sølvets Guldpris har haft paa den indiske Regerings finansielle Stilling«, medens derhos Kommissionens anden Halvdel yderligere betoner de tilsvarende alvorlige Virkninger, som dette Fald har haft for de Privatpersoner i Indien, som ere forpligtede til at betale bestemte Beløb i Guld i England.

Derimod ere Meningerne mere delte om den Virkning, som det stadige Fald i Sølvets Værdi har haft for Varepriserne i Indien og dermed paa den ene Side paa Indiens Evne til at exportere sine Frembringelser til en lavere Guldpris og saaledes paaføre de europæiske Producenter af de samme Artikler, særlig af Hvede og Bomuldsvarer, en skarp og trykkende Konkurrence, paa

den anden Side paa dets Mangel paa Evne til at betale de samme Priser som før for de europæiske Frembringelser, som indføres i Indien. Det følger af sig selv, at i begge Retninger stiller Sølvets Værdifald, der omtrent har svaret til Faldet i de almindelige Varers Gennemsnitspris og saaledes har bevaret det indiske Prisniveau temmelig uforandret, de europæiske Producenter under ugunstige Vilkaar, og endvidere, at det her om Forholdet imellem Indien og England Anførte i større Almindelighed gælder om Forholdet imellem Sølvods- og Guldodslandene overhovedet. Derimod er Omfanget af disse Virkninger og af det derved Guldodslandene paaførte Tryk temmelig omtvisteligt, fordi samtidig endel andre Momenter have gjort deres Indflydelse gældende i samme Retning.

Hvor stor eller hvor ringe Betydning man nu end vil tillægge de her fremhævede Ulemper, synes saa meget klart, at de i hvert Fald ere tilstede og have gjort sig gældende i større eller mindre Omfang, samt at de kun kunne hæves derved, at der tilvejebringes et fastere Værdiforhold imellem de to Metaller. I saa Henseende har det da sin store Betydning, at hele Kommissionen er enig i, at Ophævelsen af den latinske Møntunions legale Bimetallisme i hvert Fald har bidraget væsentligt baade til at gøre Værdiforholdet usikkert og fluktuerende og til at drive Sølvets Værdi saa langt ned, som Tilfældet har været.

I det af Kommissionen i dens Helhed underskrevne første Afsnit af Beretningen (Final Report, Part I, 178—99) udtales det, at det synes umuligt at komme til den Slutning, at de Omstændigheder, der knytte sig til de ædle Metaller Udbud (supply) tilstrækkeligt for-

klare de Forandringer, der siden 1873 ere indtraadte i Guldets og Sølvets indbyrdes Værdiforhold*. Vel er nemlig den aarlige Sølvproduktion efter 1870 stegen til det Dobbelte (fra 1.₃₃₉ Mill. Kilogr. i 1866—70 til 2.₈₆₁ Mill. Kil. i 1881—85), medens den aarlige Guldproduktion i samme Tid er gaaet omtr. 25 pCt. ned (fra c. 195,000 Kil. til ca. 149,000 Kil.); men Forandringen i Forholdet imellem den aarlige Produktion af de to Metaller (i modsat Retning) var større i Tidsrummet 1831—55, og dog forandrede det indbyrdes Værdiforhold sig i denne Periode kun fra 1 : 15.₇₅ til 1 : 15.₄₁, medens det i Tiaaret 1871—80 forandredes fra 1 : 15.₉₇ til 1 : 17.₈₁. Og endnu mere slaaende er det, at den Forandring i Produktionsforholdet, som gik for sig fra 1871 til 1886, allerede foregik ganske i samme Retning, om end i noget mindre Omfang (en Nedgang i Guldproduktionen med ca. 12.₅ pCt. og en Forøgelse af Sølvproduktionen med henved 53 pCt.) fra 1861 til 1872, og dog faldt Sølvets Pris kun fra 60¹³/₁₆ d. til 60⁵/₁₆ d., medens den derefter er gaaet ned indtil 42 d. i 1886. Og jævnsides med denne overordentlige Nedgang i Sølvets Værdi siden 1872 er gaaet en stadig Fluktueren af Sølvprisen fra Maaned til Maaned eller endog i faa Dage, hvortil tidligere Tider intet tilsvarende have kendt (saaledes var endnu i 1872 den største Fluktuation i en enkelt Maaned ⁵/₈ d. — ca. 1 pCt. —, medens den i 1886 var 2⁹/₁₆ d. eller ca. 5²/₃ pCt.) og som aldeles ikke lader sig forklare ved den indtraadte Forandring i Produktionsforholdene, navnlig naar det crindres, at det dog ikke er den aarlige Forøgelse i og for sig, hvorpaa det kommer an, men derimod dennes Forhold til den alt eksisterende Mængde.

Og heller ikke ere de Forandringer, der ere indtraadte i Efterspørgselen, i og for sig tilstrækkelige til at forklare, hvorfor disse Fluktuationer eller det betydelige Fald i Sølvets Værdi nu have gjort sig ganske anderledes gældende end tidligere, idet det særlig maa erindres, at Nordamerikas Udmøntning af Sølv i det sidste Tiaar har været saa betydelig, at — som foran berørt — samtlige Kulturlandes monetære Sølvforraad som Helhed (til Trods for Guldfodens Indførelse) er voxet efter 1873. Den skarpe Grænse imellem Forholdene før og efter 1873 tyder da bestemt paa, at der netop i dette Aar maa være foregaaet Noget, som har bevirket, at Virkningen af forandrede Produktionsforhold nu har gjort sig ganske anderledes gældende og ere blevne langt føleligere end i de sidste 40 Aar før 1873. Dette kan da kun være den faktiske Ophævelse af den legale Bimetallisme i den latinske Møntunion. »Den Omstændighed, at Besidderne af Sølv altid havde den sidste Udvej at bringe Sølv til dennes Møntsteder og der faa det forvandlet til Mønt, som kunde købe Varer efter Forholdet af $15\frac{1}{2}$ Pd. Sølv lig med 1 Pd. Guld, vilde efter vor Formening . . . sætte Sælgeren i Stand til at holde paa en Pris, der kom nær op til dette legale Forhold, og vilde tendere til at holde Markedet stadig omtrent paa dette Punkt.« Hvorvidt den latinske Møntunion i Længden vilde have vist sig stærk nok til for at kunne opretholde det legale Værdiforhold af $15\frac{1}{2} : 1$ fremdeles at tillade fri Udmøntning af Sølv, kan maaske være tvivlsomt; men selv om dette maatte have vist sig umuligt for det, beviser det efter Kommissionens Mening ikke, at den foran fremsatte Anskuelse om, at det indtil 1873 væsentlig er denne Bimetallisme,

der har holdt Sølvprisen fri baade for absolut Dalen og for betydeligere Fluktuationer, er urigtig. Og den finder sin Opfattelse af den legale Bimetallismes Virkninger i saa Henseende bekræftet ved den Omstændighed, at Guldets Værdiforringelse overfor Varer i Begyndelsen af 50'erne ikke dengang fremkaldte en tilsvarende Stigning i Sølvets Værdi, der vilde været lige saa naturlig som den i de sidste femten Aar stedfundne Dalen heraf.

Vi se ikke rettere, end at Kommissionen har Ret i denne Opfattelse, hvori da ogsaa, som alt nævnt, samtlige dens Medlemmer have været enige. Det forekommer os utvivlsomt, at et fastslaaet Værdiforhold imellem Guld og Sølv, saa længe den dertil knyttede frie Adgang til Udmøntning af begge Metaller lader sig opretholde — og om Betingelserne herfor vil senere blive talt —, paa én Gang er et effektivt Middel til at forhindre Fluktuationer af nogen Betydning saa vel som en varig Forandring i disse Metaller indbyrdes, faktiske Markedsværdi — og det eneste Middel hertil. Derimod anse vi det, som ovenfor sagt, for meget tvivlsomt, om de Interesser, der knytte sig blot til en Forhindring af Fluktuationer i Værdiforholdet, ere betydelige nok — i hvert Fald for andre Lande end England (paa Grund af dets Forhold til Indien) — til at motivere Gennemførelsen af en Foranstaltning, som ved første Øjekast synes et vilkaarligt Indgreb i de naturlige Regler for Værdiens Dannelse og derfor ogsaa altid vil møde megen Opposition fra forskellige Sider.

Anderledes stiller det sig for os, dersom det maa siges, at den tillige er et effektivt Middel til at forhindre en ellers uundgaaelig stadig Nedgang i Pris-

niveauet, og særlig, dersom den endog maa siges at være det eneste Middel hertil. I sidstnævnte Henseende maa vi da først undersøge det Spørgsmaal, om en fortsat Nedgang i Prisniveauet er sandsynlig, særlig efter den af os forfægtede Anskuelse, hvorefter den hidtil stedfundne for en meget væsentlig Del skyldes en Bevægelse i Papirspengenes Mængde, der i Øjeblikket tør betragtes som standset, saa at det derved forarsagede Tryk paa Varepriserne nu er ophørt. Den Standsning, som i 1888 er indtraadt i Vareprisernes Dalen, og som endog delvis er gaaet over til en lille Stigning, kunde nemlig synes at tyde paa, at den eksisterende Pengemængde, skønt den ikke vilde have vist sig tilstrækkelig til at opretholde en tidligere Tids højere Prisniveau, dog vil strække til overfor det nuværende lave Niveau, saa at det tør haabes, at i alt Fald i den nærmeste Fremtid den aarlige Guldproduktion vil yde et tilstrækkeligt Møntmateriale til at veje op imod Vareproduktionens tiltagende Udvidelse og bevare det nuværende Prisniveau i alt Fald mod yderligere Dalen.

Begge Forventninger ere imidlertid knyttede til en Forudsætning, som i hvert Fald er noget problematisk, nemlig den, at de to store europæiske Stater, der endnu have en Cirkulation af uindløselige Papirspenge, ogsaa fremdeles ville bevare denne. Men efter at man har set Italien i Stand til temmelig uventet og med overraskende Hurtighed at afkaste dette trykkende Aag paa en sund økonomisk Udvikling, lader det sig vanskelig sige, om ikke Østrig-Ungarn og Rusland i en nær Fremtid ville følge dette Exempel og i alt Fald energisk arbejde hen imod dette Maal ved paa den ene Side at

indskrænke den for rigelige Papirsmængde, paa den anden Side at ophobe et Guldforraad til at forberede og lette den endelige Gennemførelse af Overgangen til en Møntcirkulation, — Noget, hvortil der alt synes at være Tendenser tilstede i Rusland og som begunstiges ved den nærværende Handelsbalance og de stedfindende Statsgældskonverteringer, der formindske de aarlige Betalinger til Udlandet —, for derpaa maaske at iværksætte den ved Hjælp af et stort Gulddaan, der paa én Gang trækker en betydelig Guldmængde bort fra de andre evropæiske Lande. Thi at der i saa Fald kun vil blive Tale om en Guldfod, ikke om en Sølvfod, tør vel betragtes som givet, saa meget mere, som i hvert Fald Østrig-Ungarn alt forlængst har haft Muligheden for at kunne konvertere sine Papirspenge til Sølv, men ikke har anset det for Umagen værd at benytte den. Men dersom blot et af disse Lande gør Alvor af at indføre en virkelig Guldcirkulation, tør et nyt og ret betydeligt Tryk paa Priserne og dermed paa Omsætningsforholdene i det Hele imødeses.

Og dette er ikke de eneste Eventualiteter, som true med at forstyrre den i Øjeblikket tilstedeværende Balance. Skulde saaledes den amerikanske Bland-Bill blive ophævet og dermed den hidtil saa betydelige Ud-møntning af Sølv ophøre, vilde det ikke blot have en stærk Nedgang i Sølvets Pris til sin umiddelbare Følge, men utvivlsomt ogsaa føre til, at der fra Amerika blev lagt endnu mere Beslag paa Udbyttet af den aarlige Guldproduktion end hidtil. Og den Eventualitet tør vel, skønt tilsyneladende fjernt liggende, heller ikke helt holdes for utænkelig, at den indiske Regerings stadigt voxende Vanskeligheder i Forbindelse med de andre

Ulemper, som ere blevne følte ved Uoverensstemmelsen imellem Englands og Indiens Møntfod, kunde føre til Indiens Overgang til Guldfoden. Hvilken Indflydelse en saadan Forandring vilde øve paa Evropas Guldforraad og Prisforhold, lader sig paa Forhaand ikke udmaale, knap tænke. Men allerede nu oplyses det, at de indiske Fyrster begynde at ombytte deres fra tidligere Tid opsamlede Sølvforraad med Guld, og om en enkelt af dem berettes det saaledes, at han i Løbet af nogle Aar har ladet opkøbe Guld for 40—50,000 Rupier maanedlig.

Selv bortset fra de her omtalte særligt betydelige Lande tør det ventes, at stedse flere ogsaa af de mindre Lande ville gaa over til Guldfoden, netop fordi dette betragtes som et Fremskridt i Udviklingen og jo ganske vist ogsaa i flere Retninger er det; og selv om hvert enkelt af dem kun lægger Beslag paa en forholdsvis lille Guldmængde, vil dog det Areal, over hvilket det eksisterende saa vel som det aarlig producerede Kvantum Guld skal fordeles, blive stadigt større. Og endog bortset ogsaa herfra, vil den forholdsvis stærkt voxende Befolkning i Guldfodslandene kræve en stigende Mængde Guldmønt samtidig med, at den tiltagende Velstand lægger Beslag paa stedse mere Guld til industrielle Øjemed, og det endog udenfor Guldfodslandene. Det er i saa Henseende værd at lægge Mærke til, at ifølge Dr. Soetbeers Beregninger var Forbruget af Guld i Industriens Tjeneste i 1871—80 tre Gange saa stort som i 1851—60, og at det, medens det i 1861—70 kun lagde Beslag paa ca. 30 pCt. af det aarlige Guldudbytte, 1871—80 krævede henved 50 og i 1881—84 endog henved 60 pCt. deraf.

Paa den anden Side lader den Mulighed sig selvfølgelig ikke benægte, at den aarlige Guldproduktion istedenfor at være aftagende, som hidtil, i den følgende Tid vil kunne vise sig atter tiltagende, ligesom man jo altid staar overfor den Mulighed, at nye, righoldige Guldminer kunne opdages. Men dette er dog kun Muligheder, med hvilke man neppe tør regne overfor de nys fremhævede Sandsynligheder, og alt i alt synes der saaledes at være en overvejende Udsigt til, at den aarlige Guldproduktion ikke vil vise sig tilstrækkelig til ikke blot at fyldestgøre de nys nævnte stigende Krav, men derhos at skaffe den Forøgelse af Pengemængden, som en stadig fortsat Udvidelse af den almindelige Produktion og Omsætning vil vise sig at kræve, saafremt det bestaaende Priseniveau skal kunne bevares. Kan der altsaa anvises andre Midler til at raade Bod paa et saadant forøget Misforhold imellem Pengeudbud og Vareudbud med deraf følgende fornyet Prisfald?

Hertil ville mange Nationaløkonomer svare et ubetinget Ja, idet de navnlig ville gøre gældende, dels at — som alt foran berørt — en forøget Omløbshastighed for Pengene vil kunne erstatte den manglende Forøgelse af deres Mængde, dels, og navnlig, at Kreditmidler helt ville kunne yde det fornødne Supplement til Pengemængden, som Omsætningernes voxende Mængde kræver. I al Almindelighed anerkende vi Rigtigheden af disse Paastande — rent abstrakt taget. De kunne utvivlsomt gøre det, men Spørgsmaalet er, om det er rimeligt og sandsynligt, at de ville gøre det. Og i saa Henseende forekommer rigtignok baade Erfaring og en mere konkret Betragtning af Forholdene os at tale herimod. Hvad saaledes først angaar et hurtigere

Pengeomløb, er det sikkert nok, at et saadant opnaas derved, at en Hengemmen af Pengene bliver mindre og mindre almindelig, eftersom Benyttelsen af Sparekasser og Banker tiltager. Men dette Moment har jo ogsaa gjort sig gældende i de sidste femten Aar, efter Nogles Mening endog i en fremtrædende Grad; og Spørgsmaalet bliver derfor, om det vil gøre sig endnu stærkere gældende i Fremtiden. Men netop efter de særdeles store Fremskridt, der alt ere skete i denne Retning, er det lidet sandsynligt, at dette Moment fremtidig i højere Grad end hidtil vil virke til at gøre en Forøgelse af Pengemængden overflødig. Og hvad angaar selve Pengenes Gaaen fra Haand til Haand, da skal det ligeledes erkendes, at denne bliver livligere og hurtigere i økonomisk bevægede Tider med rask Omsætning og god Fortjeneste; men Spørgsmaalet er jo netop, om det ikke er selve dette sidste Moment, der gør Pengeomløbet hurtigere, og at afvente dets Indtræden som Følge af en livligere Omløben af Pengene, turde derfor føre til en forgæves Venten. Stigende Priser, »opadgaaende Konjunkturer«, gøre Pengenes Omløb livligt — ikke omvendt.

Paa lignende Maade forholder det sig med Kreditmidlerne, for saa vidt man ikke derunder indbefatter Banksedler, hvilke, efter den hele Maade, hvorpaa de fungere, henregnes til den egentlige Pengemængde. Ogsaa her gælder det, at Vexler, Checks, Giro-Omsætning m. v. efter deres Natur synes bestemte til at træde i Pengenes Sted saaledes, at de netop i Tider, hvor disses Mængde blev forholdsvis mindre, kunde udfylde Hullerne og altsaa holde Priserne oppe paa det tidligere Niveau. Men Erfaringen viser, at dette ikke

er Tilfældet; de have tvært imod en Tilbøjelighed til at trække sig sammen, naar en relativ — og end mere en absolut — Formindskelse af Pengemængden bringer Priserne til at synke, ligesom de paa den anden Side have en stærk Tendens til at udvide sig, naar en Forøgelse i Pengemængden bringer Priserne til at stige. Man behøver blot at kaste et Blik paa Bevægelsen i de forskellige Arter af Kreditmidler i Tidsrummet 1870—1885 for at se, at de falder næsten ganske sammen med Bevægelserne dels i Varepriserne, dels i Mængden af Papirspenge (Statspenge og udækkede Banksedler), saaledes som de t. Ex. findes opgjorte af Neumann-Spallart for de evropæiske Stormagtslaude og Nordamerika tilsammen*). Og dette er forklarligt nok:

*) Under Henvisning til dennes »Uebersichten der Weltwirthschaft« hidsætte vi her kun følgende Tal, der angive Maximum og Minimum i de vekslede Bevægelser:

Prisforhold (efter Soetbeer)	Papirspenge (Neumann-Spallart S. 452)	(Deraf Frankrig)
1870: 123	1870: 6245 Mill. Mk.	156 Mill. Mk.
1873: 138	1873: 7914 - -	1676 - -
1879: 117	1880: 4772 - -	61 - -
1883: 122	1882: 5574 - -	808 - -
1885: 109	1885: 4148 - -	540 - -
Seddelbankernes Vexelporteføljer (N.-Spallart S. 456)	Clearing-Houses i London og New-York (N.-Spallart S. 459)	
1868 ¹⁾ : 4187 Mill. Mk.	1870: 3914 Mill. Mk.	
1873: 7062 - -	1873: 6070 - -	
1878: 5625 - -	1879: 4885 - -	
1883: 8122 - -	1882: 6221 - -	
1885: 7924 - -	1885: 5511 - -	

Det vil ses, at Bevægelsen er fuldstændig overensstemmende, om end Maximum og Minimum paa ét Område kan indtræde et Aar før eller senere end paa et andet.

¹⁾ For Aarene 1869—71 foreligger ingen Opgørelse.

stigende Priser, som give Udsigt til god Fortjeneste for Fabrikanter og andre Producenter og som gøre det sandsynligt, at de Handlende ville faa en god Avance paa de gjorte Opkøb, giver naturligen dem, der skulle give begge Parter Kredit, en forøget Tillid og dermed en større Villighed til at indrømme dem den ønskede Kredit. Selv en Nationaløkonom som Macleod, der overfor Kommissionen hævder, at »Kreditmidler have den samme Virkning paa Priserne som Penge« (7312), ja endog, at »Kredit er Købevne i højere Grad end Guld« (7206), erkender senere, at »jo større Forraadet af Metalpenge er, desto større er det Beløb af Kredit, som kan baseres derpaa, forudsat, at Bankorganisationen (banking facilities) forbliver den samme«, hvad der involverer, at en Formindskelse af Forraadet af Metalpenge medfører en Indskrænkning i den Kredit, som kan bygges op derpaa. Den samme Opfattelse af Forholdet imellem virkelige Penge og Kreditmidler finder, som Sir Louis Mallet i sit Separatvotum minder om, hos Jevons (Investigations in currency and finance): »Priser kunne midlertidig stige eller falde uafhængig af den Mængde Guld, som findes i Landet, men i Længden maa de beherskes heraf. Kredit giver et vist Spillerum uden i sidste Instans (ultimately) at gøre Priserne uafhængige af Guldmængden.« Vi kunne for saa vidt godt tiltræde den t. Ex. af Dr. Fr. Kral udtalte Formening, at »med Kreditens Indskrænkning tabte de opskruede Priser (fra Begyndelsen af 70'erne) fast Grund under Fødderne, og dette Punkt inaugurerede den indtil nu vedvarende Prisnedgang«, naar man saa blot vil forklare os, hvorfor denne Indskrænkning i Krediten er vedbleven ogsaa efter at man var kommen ned fra de

»opskruede« Priser til et mere normalt Niveau, og hvorfor det har været umuligt for Krediten atter at bringe en Prisstigning i Stand — udenfor de Aar (1880—83), i hvilke Papirspengenes Mængde, særlig Banque de France's udækkede Sedler, atter forøgedes betydeligt.

Det forholder sig altsaa saa langt fra saaledes, at Krediten neutraliserer Bevægelsen i Pengemængden og bringer Overensstemmelse med Omsætningens Krav tilveje ved at udvide sig, naar Pengemængden bliver — absolut eller relativ — mindre, og omvendt trækker sig sammen, naar en Forøgelse af Pengemængden gør den mindre nødvendig, at det netop tvært imod maa siges, at den følger — og forstærker — Pengemængdens Bevægelser i begge Retninger. Naar derfor Betingelserne for en Prisnæddgang ere tilstede, vil denne ikke kunne ventes afværget ved en mere udstrakt Benyttelse af Kredit. Der er efter vor Formening kun én Vej, ad hvilken der kan være Tale om, at en videre Anvendelse af Kreditmidler kan gøre en ellers ved et forøget Vareudbud nødvendiggjort Forøgelse af Pengemængden unødvendig, nemlig en Udvidelse af selve de Samfundsklasser, der bruge Kreditmidler — Vexler, Checks m. v. — til dermed at betale deres personlige Forbrugs- genstande. Endnu er denne Benyttelse — i alt Fald udenfor England — saa godt som begrænset til de Handlendes og de større Industridrivendes Kreds, der fra deres Forretningsvirksomhed ere fortrolige med disse Kreditmidler. I samme Grad, som det lykkes at bringe andre Samfundskredse til at betale deres daglige Indkøb og øvrige forefaldende Betalinger (Tyendeløn, Husleje o. m. A.) med Vexler og Checks, vil den Række af Omsætninger, i hvilke kontante Penge udgøre Betaling,

og dermed Trangen til disse Penge, indskrænkes. En saadan Udvikling gaar ganske vist for sig, men meget langsomt, og der er ingen Grund til at tro, at Fremgangen i saa Henseende vil blive væsentlig større i de næste femten Aar, end den har været i de sidst forløbne. Det eneste »Kreditmiddel«, i Ordets videre Betydning, som det store Publikum hidtil er villigt til at modtage og benytte, og som derfor ogsaa fungerer ganske som Penge, er udækkede Banksedler, hvorfor vi ogsaa helt igennem have stillet dem ved Siden af de af Staten udstedte Papirspenge. Dette er da det eneste Punkt, paa hvilket der i Virkeligheden viser sig en Mulighed for at skabe en Erstatning for en i Forhold til et stadigt voxende Vareudbud utilstrækkelig Guldfor- syning; og vi tro derfor ogsaa, at den Opgang i Varepriserne og dermed i Forretningslivet, som foreløbig er indtraadt, næppe vil kunne blive af Varighed, medmindre der ligesom i 1880—83 finder en ret betydelig Forøgelse af Bankernes udækkede Seddelmængde Sted. Uden dette vil »Kredit« og »Spekulation« næppe være i Stand til vedblivende at holde Bevægelsen oppe. Men det gælder da atter her, at en betydelig Udvidelse af den udækkede Seddelmængde — som tilmed egentlig kun Banque de France er i Stand til at foretage i større Omfang — næppe vil finde Sted, medmindre den igen støttes af en Forøgelse af Metalbeholdningen. Og saaledes føres man atter her tilbage til en mere udstrakt Anvendelse af Sølv et som den nærmest liggende Mulighed for at sikre et fastere Prisniveau eller dog i hvert Fald forhindre dets Forandring i nedadgaaende Retning.

Uden at ville paastaa, at en saadan Anvendelse

nødvendig betinger en international Bimetallisme, maa det vistnok erkendes, baade at denne i videst Omfang vil sikre Sølvets Benyttelse til Møntformaal, og at det næppe uden en eller anden international Overenskomst vil blive anvendt i væsentlig større Udstrækning end nu. Her rejser sig da først det Spørgsmaal, om en legal Bimetallisme i og for sig er mulig og lader sig opretholde, og dernæst, hvilke Virkninger en saadan vilde øve paa det nu bestaaende og det i Fremtiden sandsynlige Prisniveau.

Fra et abstrakt økonomisk Standpunkt kan man naturligvis med Føje gøre gældende, at det ikke lader sig gøre ved et vilkaarligt Magtbud at foreskrive et bestemt og uforanderligt Værdiforhold imellem to Varer, og om det end indrømmes, at Sølv og Guld i saa Henseende frembyde en væsentlig Forskel fra alle andre Varer derved, at det ikke er det enkelte Aars Produktion, som bestemmer deres Værdi, men at denne endog kun øver en forholdsvis ringe Indflydelse paa Totaludbudet, samt at deres fælles Anvendelse til samme Øjemed knytter dem nøjere til hinanden end de fleste andre Varer, falde de dog ingenlunde udenfor den almindelige økonomiske Værdilov. Men med al Erkendelse heraf maa det dog gøres gældende, at en saadan Fastslaaen af et bestemt Værdiforhold meget vel er mulig, naar og saa længe man sørger for, at der altid er idetmindste ét Marked, hvor dette Værdiforhold faktisk gælder, og dette er Tilfældet, saa længe der er ét Sted, hvor begge Metaller altid modtages til Udmøntning i det bestemte Forhold, saa at man dér til enhver Tid kan faa enten 1 Pd. Guld ombyttet med det bestemte Antal Pund Sølv eller omvendt. Transportomkostninger

fra og til fjernere Steder samt Hensynet til den Tid, der medgaar til Iværksættelse af Ombytningen, særlig for saa vidt den er betinget af en faktisk Udmøntning af det indleverede Metal, kunne bevirke nogen Afvigelse imellem det legale Værdiforhold og den faktiske Markedsværdi; men saa længe hin Hovedbetingelse opretholdes, kan denne Afvigelse, Præmien for det ene eller andet Metal, kun blive højst ubetydelig. Erfaringerne fra Tidsrummet 1803—73 godtgøre dette; naar der af og til er indtraadt en noget større Præmie for det ene eller andet Metal, altsaa en faktisk Afvigelse fra det legale Værdiforhold, skyldes dette altid den Omstændighed, at den anførte Betingelse ikke er bleven fuldt og strikte overholdt, men det faktisk har været forbundet med Vanskeligheder eller krævet en noget længere Tid at faa en Ombytning effektueret.

Det vil saaledes allerede være tilstrækkeligt, at et enkelt Land etablerer et legalt Værdiforhold imellem Guld og Sølv for at gøre dette til virkelig Markedsværdi, — forudsat, at det ser sig i Stand til at opfylde den nævnte Betingelse og til enhver Tid modtage det Metal, som tilbydes, og give det andet Metal i Bytte derfor efter det fastsatte Værdiforhold. Der er næppe heller nogen Tvivl om, at det i alt Væsentligt stabile Værdiforhold imellem Guld og Sølv i de første 70 Aar af dette Aarhundrede nærmest skyldes Frankrigs legale Bimetallisme; de andre Lande i den i 1865 dannede latinske Møntunion have kun fra det nævnte Aar haft Betydning i saa Henseende og næppe megen, da Italien i 1865—73 havde en Papircirkulation. Men samtidig maa det erkendes, at tilfældige Forhold have gjort det muligt for Frankrig at opretholde Bimetallismen saa

længe. Dersom det i 1848—50 havde været nye, rig- holdige Sølvminer, der var bleven opdaget, vilde Frankrig have været ganske ude af Stand til at opret- holde Værdiforholdet; thi det savnede paa den Tid den Guldbeholdning, som i saa Fald havde behøvedes, for at Landet skulde kunne have modtaget nye Sølvmasser og givet Guld for dem. Og ligeledes er det tvivlsomt, om den latinske Møntunion ret længe efter 1873 under den stærke Forøgelse af den aarlige Sølvproduktion kunde have opretholdt Bimetallismen, da Frankrig ved Krigs- begivenhederne og deres Følger havde mistet en Del af den siden 1850 opsamlede Guldbeholdning. Thi den frie Udmøntning af begge Metaller og den derved givne Mulighed for en Omvexling af dem efter de forander- lige Konjunkturer er betinget af, at der i vedkommende Land findes en betydelig Masse af begge Metaller. I modsat Fald vil Bevægelsen kun kunne gaa i den ene, men ikke efter Omstændighederne i hvilken som helst Retning.

Men medens saaledes et rigt og stort Land med en betydelig Mønt- og Barrebeholdning af begge Me- taller utvivlsomt vil være i Stand til i ikke ganske kort Tid at opretholde et bestemt Værdiforhold imellem dem ved efter Omstændighederne vekselsvis at lade ret betyde- lige Mængder saa af det ene, saa af det andet Metal strømme bort, saa kan det ikke nægtes, at denne for hele det øvrige Verdenssamfund betydningsfulde og gavnlige Operation paalægger det paagældende Land en ikke ringe og temmelig kostbar Byrde. Thi da det altid er det ved det legale Værdiforhold undervurderede Metal, der strømmer bort, skiller dette Land sig vexe- lvis ved det mere værdifulde Metal for at faa det mindre

værdifulde istedet — og det til en højere Pris, end man andetsteds vilde give derfor. Da Frankrig paa denne Vis i 1850—64 fik en Guldcirkulation istedenfor den tidligere Sølv-cirkulation, følte dette Offer mindre, fordi det herved fik et bekvemmere og bedre Omløbsmiddel; men da Bevægelsen begyndte at gaa i modsat Retning, fik man snart Øjnene op for, at det ikke kunde svare Regning at betale Sølv over dets naturlige Markeds-værdi, for at lade den opnaaede Guldcirkulation afløse af en Sølv-cirkulation. At ogsaa Amerika i det sidste Tiaar som Følge af »the Bland-bill« har bragt Sølv-interesserne et ret betydeligt Offer, kan næppe bestrides; men den bestemte Begrænsning af Udmøntningen, der ikke tvinger Mønten til at modtage et hvilket som helst Beløb af Sølv til Udmøntning, men tillader at opkøbe det Beløb, der skal bruges, til den virkelige Markeds-værdi, formindsker væsentlig Tabet, medens de særlige Bestemmelser om en begrænset Forpligtelse til at modtage Sølv-mønt samt Udstedelsen af Silver-certificates har forhindret Operationer, sigtende til at opkøbe og udføre Guld med Avance. Desuagtet har »the Bland-bill« paaført den amerikanske Statskasse saa store Ulemper og Tab, at det vistnok er et Spørgsmaal, om den vil kunne opretholdes i Længden.

At noget enkelt Land herefter skulde paatage sig Byrderne og Risikoen ved isoleret at gennemføre en virkelig effektiv legal Bimetallisme, er højst usandsynligt, saa meget mere, som det vilde være særdeles tvivlsomt, hvor længe det vilde se sig i Stand til at opretholde den. Men ganske anderledes stiller det sig, naar der er Tale om et Møntforbund til Gennemførelse af det samme Formaal. Hvad det enkelte Land ikke vilde

kunne magte, det vilde en Flerhed af Lande kunne, idet ethvert Land, som kom til, vilde gøre Gennemførelsen saa meget lettere, som det paa den ene Side forøgede den Guldbeholdning, hvorfra der kunde eventuelt tages Guld til Omvexling med Sølv, paa den anden Side formindskede det Omraade, hvortil Guldet kunde søge Afløb. Og at det er Guldet, som man under de nærværende Forhold nødig vil udsætte sig for at miste, er klart. Frygten for, at Deltagelse i et bimetallisk Møntforbund kunde sætte et Lands nu erhvervede Guldcirkulation i Fare og drive det tilbage til en Møntcirkulation, der for en overvejende Del bestod af det ubekvemmere Sølv, er vel, naar alt kommer til alt, det, der mest bidrager til at rejse Opposition mod Tanken om et bimetallisk System.

Denne Frygt vilde imidlertid ganske sikkert vise sig fuldstændig ugrundet, naar Talen er om en international Bimetallisme, omfattende alle de vigtigere Guldfodslande. At et saadant Møntforbund vilde have Magt nok til at gennemføre og opretholde et fast Værdiforhold imellem Guld og Sølv, d. v. s.: vilde se sig i Stand til at tilbyde fri Udmøntning af begge Metaller, er der ikke nogen som helst Grund til at betvivle, og at intet enkelt af dem derved vilde være udsat for nogen særlig Risiko for at faa sin nærværende Møntcirkulation væsentlig forringet, er indlysende. Thi indenfor selve Forbundets Omraade vilde der ingen Mulighed være for at foretage Operationer, gaaende ud paa at vinde en Avance ved at opkøbe det ene Metal med det andet, da de begge overalt vilde være lige meget værd. Og at der udenfor Møntforbundet skulde kunne opstaa en faktisk Markedsværdi

for de to Metaller, forskellig fra det af hint fastslaaede legale Værdiforhold, — hvad der vilde være en Betingelse for, at slige Operationer skulde kunne forøves fra et Sted udenfor Forbundet —, er overordentlig lidet sandsynligt. Thi ligesom overhovedet nutildags de ædle Metaller Efterspørgsel til Møntningsøjemed (eller for at tjene til Dækning for Banksedler) utvivlsomt er saa dominerende, at den i langt højere Grad end Efterspørgselen til industrielle Øjemed regulerer den indbyrdes Værdi — hvad netop Begivenhederne efter 1873 turde godtgøre —, saaledes vilde samtlige Guldfodslandes samlede Efterspørgsel efter og Forbrug af baade Guld og Sølv under den nævnte Forudsætning (Bimetallisme) blive af saa overvejende Betydning, at det vilde være den, som blev den bestemmende for begge Metaller almindelige Markedsværdi. Men selv om dette kunde tænkes ikke at ville blive Tilfældet, og der altsaa udenfor Forbundet blev tillagt Guld en højere Værdi end Sølv, vilde dette kun kunne blive af forbigaaende Varighed, idet der jo udenfor Guldfodslandene kun vilde være Efterspørgsel efter Guld dels til industrielle Formaal, dels for at hengemmes som Skat. Denne Efterspørgsel, der i sig selv vilde være forholdsvis ringe overfor Guldfodslandenes Forbrug baade til Møntning og til industrielle Øjemed, vilde, saa længe Sølvfodslandene ville opretholde deres Sølvcirculation, ikke i noget nævneværdigt Omfang kunne effektueres ved Opkøb af Guld imod Betaling med Sølv, men maatte effektueres ved Betaling med Varer. Men at Sølvfodslandenes Overskudsudførsel af Varer udover deres Vareindførsel fra og Fyldestgørelsen af deres Rente- og andre Forpligtelser overfor Guldfodslandene skulde

sætte dem i Stand til i noget nævneværdigt Omfang at trække Guld til sig fra disses Beholdninger, er lidet sandsynligt; og skulde de virkelig baade være i Stand hertil og have Attraa derefter, — saa vilde de lige saa godt kunne gøre det under de nærværende Tilstande som under en international Bimetallisme.

Rigtigheden af den her fremsatte Opfattelse turde finde tilstrækkelig Bekræftelse derved, at den fuldt godkendes af den Halvdel af den engelske Kommission, der er imod Bimetallismen. »Vi tro,« siger den (Final Report Part II, 107) »at under hvilket som helst Betingelser, der med Rimelighed tør forudsættes i Fremtiden, saa vidt vi kunne forestille os den efter Erfaringer fra Fortiden, vilde et fast Værdiforhold blive opretholdt, naar de Nationer, vi have hentydet til« (ø: Storbritannien, Tyskland, de forenede Stater i Nordamerika og den latinske Møntunion) »vilde antage og strængt holde fast ved Bimetallisme med det her forudsatte Værdiforhold« (ø: et Værdiforhold, der nærmede sig til det nærværende Markedsforhold). »Vi tro, at dersom Guld og Sølv kunde blive frit udmøntede i alle disse Lande og saaledes blive ombyttelige med Varer efter det fastsatte Forhold, vilde Sølvets Markedsværdi i Guld komme til at stemme med dette Forhold og ikke variere i nogen væsentlig Grad«, og de tilføje, at denne Anskuelse støtter sig »saavel til et apriorisk Ræsonnement som til Erfaringerne fra det sidste halve Aarhundrede.« Det anerkendes derfor, ikke blot, at baade Gennemførelsen og Opretholdelsen af en international Bimetallisme er fuldstændig mulig, men tillige, at dens Virkninger vilde være, baade at gøre en Ende paa Fluktuationerne i Guldets og Sølvets indbyrdes Værdiforhold, og at bringe den

hidtidige stadige Prisnedgang til at standse og i hvert Fald om ikke forebygge, saa dog meget formindske en eventuel fremtidig Nedgang i Varernes Pris, ligesom de ogsaa mene, at det hele System af Kreditmidler vilde faa en sikrere og fastere Basis, end det har nu, da det er bygget udelukkende paa Guld. Og endelig erkendes det, at Bimetallismen i høj Grad vilde lette Ruslands og Østrig-Ungarns Overgang til en virkelig Møntcirkulation, hvorved de Ulemper, som en uindløselig Papircirkulation med stadig vekslede Kurs paafører ikke blot de paagældende Lande selv, men ogsaa dem, der staa i Samhandel med dem, vilde bortfalde.

Overfor saa store og betydningsfulde Fordele, som selv Modstandere af Bimetallismen tillægge samme, skulde man mene, at det i en Tid, der har set Dannelsen af en Verdenspostforening og Etablering af et internationalt Bureau for Maal og Vægt ikke vilde være forbundet med uoverstigelige Vanskeligheder at faa dannet et internationalt Møntforbund, hvis Medlemmer, med Bibeholdelse af deres særlige Møntsystemer, forpligtede sig til samtlige at aabne deres Mønter for fri Udmøntning af Guld og Sølv. Dersom det derfor kun var herom, Sagen drejede sig, turde der være ikke ringe Udsigt til at se en saadan international Bimetallisme proklameret inden en rimelig Tidsgrænse. Men Hovedvanskeligheden er utvivlsomt den, at der selvfølgelig tillige maa være Enighed om selve det Værdiforhold, der skal fastslaaes. Og her staa ikke blot modstaaende Anskuelse, men, hvad der er stærkere, modstaaende Interesser overfor hinanden. Bimetallismens ivrigste Forkæmpere ere Sølvproducenterne og andre,

der ligge inde med Beholdninger af Sølv, og for dem er det ingenlunde tilstrækkeligt at faa Bimetallismen gennemført saaledes, at der gives Sikkerhed imod en fremtidig Nedgang af Sølvets Værdi og maaske et lidt gunstigere Værdiforhold end det i Øjeblikket herskende; de ville have det gamle Værdiforhold retableret for derved at vinde en Fordel, der kan veje op imod de i de sidste femten Aar lidte Tab. Og en lignende Anskuelse findes hos mange af dem, der se hen til Bimetallismen som et Middel til at modvirke Guldets stigende Værdi og forebygge et fortsat Prisfald; de ere ikke tilfredse hermed, men ville have de tidligere høje Priser fra Begyndelsen af 70'erne tilbage igen, fordi de mene, at der herved vilde gives dem, der have lidt store Tab ved den stadige Prisnedgang, en Oprejsning og Erstatning.

Hvad der giver de fra dette Standpunkt fremsatte Fordringer en ikke ringe Styrke, er den Omstændighed, at de i tidligere Tid fastslaaede, indbyrdes ganske vist lidt afvigende, legale Værdiforhold af $1:15\frac{1}{2}$ og $1:16$ endnu, saa at sige, faktisk gøre sig gældende i Frankrig og Amerika. Det i Henhold til Bland-bill udstedte betydelige Beløb af ca. 300 Mill. Standard silver Dollars er udmøntet — og udmøntes vedblivende — efter Forholdet $1:16$, og omtrent $\frac{4}{5}$ heraf henligger i Statskassen, der altsaa, saafremt det nugældende Værdiforhold blev slaaet fast, vilde lide et Tab af 25 à 30 pCt. eller af 60—70 Mill. Dollars. Og i samme Forhold — endnu lidt stærkere — vilde hele den betydelige Cirkulation af Sølv-5-francs-Stykker blive reduceret, medens alene Banque de France paa sin Sølvbeholdning af over 1200 Millioner Francs vilde lide et Tab af

imellem 3 og 400 Mill. Francs. Det tør derfor forudsættes, at disse to Magter, der vel ere de mest interesserede i og mest ivrige for en international Bimetallisme, bestemt ville holde paa et Værdiforhold af mindst 1:16. Og hertil kommer endnu, at den indiske Regering ved en Fastslaaen af den nuværende Markedsværdi vilde se de den paahvilende, ved Sølvets Værdiforhold nu saa trykkende, Forpligtelser fastslaaede for al Fremtid i det samme byrdefulde Omfang som nu.

Fra et Standpunkt, der ikke er paavirket eller berørt af nogen Særinteresse i den ene eller den anden Retning, maa man imidlertid gøre gældende, at der ikke blot ikke er nogen rimelig Grund til at opstille et Værdiforhold, der i den Grad afviger fra de virkelige Forhold i Øjeblikket, men at det endog turde være temmelig misligt at gøre dette. Opgaven kan og skal aldeles ikke være den, ved kunstige Midler at vilbageføre det i 1873 herskende Priseniveau. Aldeles bortset fra, at dette i Løbet af 2—3 Aar ved særlige Omstændigheder var skruet op til en ekstraordinær Højde, som Ingen kan siges at have haft bestemt Krav paa at se opretholdt, vilde en Tilbagevenden dertil kun i de færreste Tilfælde yde Erstatning til dem, der have lidt Tab ved Prisnedgangen. I mangfoldige Tilfælde vilde det blive en aldeles umotiveret Gave til Folk, der paa Grund af Prisfaldet have købt Ejendomme til en Pris, der svarer til de lavere Priser paa disses Frembringelser. Men en Bimetallisme med det ældre legale Værdiforhold vilde utvivlsomt bevirke en lignende, om end i Omfang vistnok endel mindre, hurtig og pludselig Prisstigning som den i 1871—73, idet den pludselig Sølv i Tilfælde af Udmøntning tillagte høje Værdi vilde føre

betydelige Mængder af de alt eksisterende Sølvforraad og Sølvgenstande til Møntstederne og fremkalde en hurtig og stærk Forøgelse af den cirkulerende Pengemængde. En saadan Prisrevolution er altid en mislig og farlig Ting, saa meget mere, som den fremkalder en Overpekulation og Overanspænding af Krediten, der i Almindelighed ender med en mere eller mindre voldsom Krise. Opgaven er derimod den at tilføre Pengemængden en saadan jævn Tilgang og Væxt, der holder den paa Højde med en stadig voxende Omsætningsmasses Krav, en Opgave, som Guldet alene i den senere Tid ikke har været i Stand til at løse og efter det foran Anførte næppe heller vil kunne løse ret længe, men som tør ventes løst ved et Møntsystem, der tager begge Metaller i sin Tjeneste og altsaa fremtidig vil kunne modtage en aarlig Forøgelse af begges Overproduktion ud over, hvad det industrielle Forbrug lægger Beslag paa. At der for Sølvets Vedkommende i de sidste femten Aar har været et Beløb, som kunde været til Disposition for Udmøntningen, men nødtrængt har søgt anden Anvendelse, fremgaar deraf, at det kun har kunnet anbringes til stadig ringere Pris, uagtet samtidig Sølvfodslandene vistnok have modtaget et større Kvantum til Udmøntning, end de strængt taget havde Brug for. At en Bimetallisme med et til Øjeblikkets Markedsforhold nogenlunde svarende Værdiforhold skulde paa en Gang paaføre de europæiske Møntsteder en Oversvømmelse af Sølv, er der aldeles ingen Grund til at antage; derimod vil et saadant fremtidig tilføre dem en passende Andel af den aarlige Produktion, hvorved det nærværende Prisniveau formentlig vil kunne opretholdes. Skulde Pengemængdens aarlige Forøgelse herved mulig fore-

løbig blive noget større end nødvendigt, saa at der fremkom en jævn og langsomt fremadskridende Prisstigning, vilde der heri langt fra være saa stor en Ulykke, som i en permanent Prisnedgang; thi hin virker, naar den ikke foregaar for hurtigt og uregelmæssigt, snarest stimulerende paa den hele økonomiske Udvikling. Fra en saadan Prisstigning er en ved en pludselig Forøgelse af Pengemængden fremkaldt Prisrevolution — som i 1871—73 — lige saa forskellig som en Flods ved Digebrud fremkaldte voldsomme Oversvømmelse fra en vel ledet Overrisling af Enge.

Et legalt Værdiforhold, der ikke fjærner sig væsentligt fra det nu faktisk bestaaende, vil derfor efter vor Formening være det ene rette. At det bør fastsættes noget højere end det i Øjeblikket gældende — t. Ex. til 1 : 20 — er noget Andet; thi det tør forventes, at allerede Udsigten til, at der fremtidig bliver et nyt Afløb for den aarlige Sølvproduktion, strax vil bidrage til at hæve dets Markedsværdi noget op over det Lavmaal, hvortil det i Øjeblikket er trykket ned. At et Værdiforhold som det nævnte skulde indeholde en Uret imod Mineejerne eller en virkelig Krænkelser af den amerikanske, franske eller indiske Stats Interesser, kunne vi heller ikke paa nogen Maade indrømme. Sølvmineejere have ikke mere end alle andre Producenter Krav paa at faa en bestemt Guldpris opretholdt paa deres Produkt, uanset at Produktionen voxer, og i Virkeligheden maa de være glade allerede ved at se den truende Fare for en fortsat Nedgang i Sølvets Værdi afværget. Noget lignende gælder overfor den indiske Regering: den Chance, som den har for at faa sine Byrder lettede ved en Stigning i Sølvets Værdi, er for Øjeblikket saa

usikker og lidet sandsynlig, at en Sikring imod en fortsat Forøgelse af dem ved en fremadskridende Nedgang i Sølvets Guldpris vel turde veje op derimod. At de franske og amerikanske Sølvmonter lide en Værdiforringelse ved en legal Fastslaaen af de nuværende faktiske Værdiforhold, er ligeledes en fuldstændig Fiktion: det Tab, som herved vilde lides og som det amerikanske Skatkammer og den franske Bank vilde blive udsatte for, er i Virkeligheden allerede lidt og bliver kun afsløret. Faktisk ere Standard-silver-Dollars og Sølv-Femfrances-Stykker nu kun Skillemønt, som der ved Statens Magtsprog er tillagt en højere Værdi, end deres Sølvindhold berettiger til.

Til Trods herfor er det ikke usandsynligt, at det vil vise sig vanskeligt at bryde og besejre Modstanden imod et nyt legalt Værdiforhold, lavere end det tidligere gældende, og det vil ikke overraske os, om Planen til en international Bimetallisme foreløbig stranded paa dette Skær. Der er saa meget mere Udsigt hertil, som den i Øjeblikket indtraadte Standsning i Prisfaldet utvivlsomt vil gøre Mange af dem, der ellers kunde være tilbøjelige til at slutte sig til Tanken om at standse den stadige Prisnedgang ved en international Bimetallisme, mere ligegyldige herfor og bringe dem til at anse et saadant Middel for overflødig. Skulde det vise sig, at allerede Ophøret af den i Løbet af en længere Tid gennemførte Inddragning af den tidligere under ekstraordinære Forhold skabte Masse af Papirspenge er tilstrækkeligt til at gengive Evropa et fast Prisniveau, maa det erkendes, at der foreløbig heller ikke er nogen virkelig Trang til Bimetallismen. Men vi tilstaa, at vi ikke have nogen ret Tro herpaa.

Derimod skulle vi tilføje, at, medens Bimetallismen synes det eneste Middel til at forhindre betydelige Fluktuationer i Sølvets Pris, er den efter vor Formening ikke det eneste, om end maaske det sikreste, Middel til at give Pengemængden en til en stadigt voxende økonomisk Udviklings Krav passende aarlig Forøgelse. At det samme Formaal kunde naas ved en stadig Indskrænkning af de Omraader, hvor Omsætningen foregaar ved kontant Betaling, og at en stadigt almindeligere Brug af Kreditmidler som Bankanvisninger o. desl. vilde kunne virke i samme Retning, have vi alt erkendt; men det ligger i Forholdenes Natur, at denne Udvikling kun er meget langsomt fremadskridende, og vi tro ikke, at der ved positive Foranstaltninger fra Statens Side kan gøres nogetsomhelst for at fremskynde den. Det Omraade, hvor der efter vor Formening vil kunne gøres noget af virkelig Betydning, er de udækkede Banksedler. De nugældende Bestemmelser om disses Udstedelse ere højst mangelfulde og trænge utvivlsomt til en Reform. Den eneste større Bank, som har Frihed til at lade sin Seddelmængde voxe med Udviklingens stigende Krav, er Banque de France; men den fuldstændigt regelløse og tilsyneladende højst vilkaarlige Maade, hvorpaa denne Ret er bleven anvendt i det sidste Tiaar, har sikkert virket mere forstyrrende end regulerende paa det europæiske Prisniveau. Naar der snart kastes Hundreder af Millioner ud paa Markedet for derefter atter at tages tilbage*),

*) Man jævnføre blot følgende Tal for den udækkede Seddelmængde med den tilsvarende Metalbeholdning:

	Oktb. 1879.	Decb. 1881.	Decb. 1883.	Oktb. 1886.
Sedler	39 Mill. fr.	951 Mill. fr.	998 Mill. fr.	247 Mill. fr.
Metal	2098 - -	1801 - -	1948 - -	2479 - -

uden at der synes at kunne paavises Bevægelser i selve den økonomiske Udvikling, der kunne motivere det, er dette vistnok alt andet end skikket til at bevare et fast Priseniveau. Paa den anden Side er den absolute Stillestaaen, som ifølge Peels Bankact karakteriserer Bank of Englands Seddeludstedelse, lige saa uheldig. At den Seddelmængde, der for 45 Aar siden kunde være passende overfor Englands daværende Folketal og Omsætningsforhold, fremdeles skulde være det, vil vel næppe nogen paastaa, og Misforholdet bliver endnu mere iøjnefaldende derved, at Banken nu anser det for nødvendigt at holde næsten dobbelt saa stor en Bankreserve som dengang. Den tyske Reichsbanks Seddel-emission er der vel givet en noget større Elasticitet, idet den dog ikke er afskaaren fra under visse Betingelser at gaa ud over den normale Grænse for den udækkede Seddelmængde. Men der er dog herved nærmest kun tænkt paa rent midlertidige, forbigaaende Overskridelser under særlig spændte Forhold. Det naturlige vilde imidlertid være, at et Lands udækkede Seddelmængde (derunder Statspapirspenge) sattes i et vist Forhold til Befolkningens Størrelse og altsaa snarere normeredes til et vist Beløb pr. Individ end til et absolut bestemt Tal. Det vilde vistnok være meget ønskeligt, om disse Forhold gjordes til Genstand for fornyet Overvejelse med de Erfaringer for Øje, som ere vundne særlig i Løbet af det sidste Tiaar.

Midt imellem Indførelse af Bimetallismen og Udvildelse af den helt udækkede Seddelcirkulation staar endelig Anvendelsen af Sølv som Basis for Seddeludstedelse. En saadan Anvendelse finder jo allerede faktisk Sted i ret betydeligt Omfang, og Betydningen deraf vil navn-

lig blive klar, naar man betænker, hvorledes saavel Sølvets Pris som i større Almindelighed det hele Prisniveau vilde være bleven trykket, dersom der ikke paa Basis af de ifølge the Bland-bill prægede, i Skatkammeret henliggende, Sølvdollars havde kunnet udstedes Silver-certificates, og dersom ikke Banque de France havde ladet omtrent Halvdelen af sin Metalbeholdning bestaa af Sølv. Imidlertid kunde sikkert selv med Bibeholdelse af Guldfoden en mere udstrakt Anvendelse af Sølv som Basis for Seddelpenge finde Sted i de fleste Lande, og der vilde derfor ogsaa ad denne Vej kunne gøres endel for at modvirke en ellers indtrædende fortsat Prisnedgang. Det nærværende Øjeblik er maaske ikke særlig gunstigt for Drøftelsen af denne eller andre Planer til en fastere Regulering af Guldfodslandenes Pengesystem, idet den nu indtraadte Standsning i Prisnedgangen vistnok gør Mange mindre tilbøjelige, end de maaske ellers vilde være, til at gaa ind paa Forslag og Overvejelser i denne Retning. Men det bør paa den anden Side erindres, at det netop er i et saadant Pusterum, at man med størst Ro og mere uhildet kan overveje disse Forhold, og den engelske Kommissions Betænkning giver baade en særlig Anledning hertil og et rigt Materiale, der dog paa Grund af selve Kommissionens Splittelse i to Halvdele med helt afvigende Indstillinger endnu kun nærmest har Karakter af Materiale for yderligere Prøvelser og Overvejelser.

Det vil muligen forekomme en og anden Læser, at Forfatteren i denne Afhandling har sluttet sig stærkere til Tanken om en international Bimetallisme og udtalt sig noget mindre tvivlende om dens mulige Gennemførelse end paa det i Oktober f. A. i Aarhus holdte Foredrag, der findes offentliggjort i »Ugeskrift for Landmænd« (9de—16de November 1888). Det vil derfor maaske være rigtigst at bemærke, at nærværende Afhandling — med Forbigaaelse af et Afsnit, der nærmest er bygget paa hint alt offentliggjorte Foredrag — er en Gengivelse af en til »Preussische Jahrbücher« efter Anmodning af disses Redaktør skreven Artikel til Belysning af det Spørgsmaal, om der for Tyskland vilde være Grund og Opfordring til eventuelt at tiltræde en international Bimetallisme, — et Spørgsmaal, som netop for nylig har været forhandlet i den tyske Rigsdag, hvor flere Medlemmer havde foreslaaet en Resolution om, »at anmode de forbundne Regeringer om, i Fald England tager Initiativet til Genindsættelse af Sølvet som Møntmetal, da at udtale Tysklands Beredvillighed til en fælles Samvirken med England«, hvilket Forslag dog efter en længere Forhandling blev taget tilbage. Udgangspunktet for nærværende Artikel er derfor et noget andet, end det var i Aarhus, hvor der kun var Spørgsmaal om, hvad der for Danmark kunde være at gøre i denne Sag. Overfor tyske Læsere er der formentlig lige saa megen Grund til at betone Betydningen og Muligheden af en international Bimetallisme, som der over for danske Tilhørere var til at betone Umuligheden af

en isoleret dansk Bimetallisme og til at advare imod at gøre nogetsomhelst Skridt til en Forandring i den Forventning, at der skulde være snarlig Udsigt til en international Bimetallisme. En saadan Forventning vil man vel heller ikke egentlig finde udtalt i foranstaaende Artikel.
